

Aleksander Popovski:

KDO JE TROFIM LISENKO?

Trofim Denisovič Lisenko se je rodil 30. septembra 1898 v kmečki rodbini v vasi Karlovki v Poltavski oblasti. V letu 1921 je pričel delati na Belocerkovski poskusni postaji kot selekcionista povrtin. Poleti 1. 1925 je Lisenko dokončal šolanje na Kijevskem inštitutu in je pričel delati na novi selekcijski postaji v Gandži (Azerbejdžan).

Postavili so ga za mlajšega znanstvenega sodelavca pri selekciji stročnic. Na vprašanje: "S kakšnimi stročnicami se naj bavim?", so mu kratko odgovorili: "Izbirajte sami, ni še nič dognanega, ničesar ne moremo svetovati."

Mladi agronom je v mislih primerjal gandžijsko dolino s pokrajino okrog Poltave in Kijeva, kjer je rasel in se učil. Dognal je, da je na domači zemlji slabše. Tu je podnebje milo, ni ukrajinskega mraza, niti me-težev, jeseni in zgodaj spomladi lahko sadiš stročnice, ki so krma za živino in gnoj za zemljo.

Pozno jeseni je Lisenko posejal nekaj vrst graha, zgodaj spomladi je pobral pridelek.

Predvsem ga je presenetilo globoko neskladje med življenjem in literaturo. V nasprotju s pisanjem učnih knjig o neizpremenljivosti dednih lastnosti rastlin je zgodnji grah postal zdaj pozni, a pozni zgodnji. Kako bi to razjasnil?

Trofim Denisovič je napravil mnogo poskusov. V naslednjem letu in pol je n. pr. posejal vsakih deset dni pšenico, rž, ječmen in se je spet prepričal, da igra čas posevka nerazumljivo vlogo in odpravlja meje med jarnim in ozimnim posevkom. Nesoglasje med življenjem in literaturo je vzbudilo v mladem specialistu upravičeno začudenje. Samo pomislimo: strogi zakon razvoja je tale: neke vrste pšenice in rži dozori v šestnajstih do dvajsetih tednih, druge v štiridesetih in več. Prve sejejo spomladi — te so jare — a druge, ozimne, jeseni. Jara žita se hitro razvijajo in dozore zrna v istem letu, medtem ko se ozimna skoraj vso zimo ne spreminijo. Nenadoma pa so nekatera ozimna žita, sejana spomladi, dozorela v istem letu, tako kakor jara. Njih vrstniki,

vsejani deset dni pozneje, so zaostali v razvoju in ohranili svoj ozimni značaj.

Zdelo se je, da čas sejanja odloča o tem, ali je sorta taka ali drugačna. To je bilo težko pojasniti. Vse učne knjige so govorile, da sta ozimnost in jarnost tedni, nespremenljivi svojstvi.

Dvomi so rastle. Mladi agronom je vse redkeje hodil v semensko postajo; soba z napisom "Oddelek za stročnice" je bila prazna. Lisenko je podnevi in ponoči ždel na polju, čepel po ure in ure in ni odmaknil pogleda od poskusnih rastlin. Končno je Lisenko prišel do zaključka, da ozimnost in jarnost ne obstojata kot samostojni svojstvi.

Lisenko je bil že po naravi smel novotar. Dopusčal je možnost, da se rastlina more razviti v odvisnost od podnebja in zemlje, bodisi kot jara, zgodaj dozorela, bodisi drugačna.

Po lastnih potih je prišel Lisenko do zaključka, da ozimne vrste potrebujejo v prvi dobi razvoja nizko temperaturo. Semena, sejana jeseni, leži v zemlji večji del časa brez koristi, čaka pogojev za rast in zorenje. Poskus naj pokaže, koliko mraza potrebuje.

Dolga časa je Trofim Denisovič vsak dan namakal peščico

ozimnih semen in jih v skupinah puščal na mrazu. Čez mesec dni je semena iz tridesetih skupin posejal isti dan. Semena prvih skupin so poglajala lističe in stebila, ki sicer niso bila popolnoma ozimni. Ostala pa niso vzkalila. Dvajset dni mraza, niti ure manj, potrebuje ena vrsta, drugi je dovolj štirinajst dni, tretji trideset. Vsaka vrsta ima svoj čas, vsaka ozimna postane v različni meri ozimna.

Lisenku je zdaj jasno. Ozimne žitarice so postale jare in so dozorele v roku enega poletja zato, ker so dobile vse, kar je potrebno za njihov razvoj.

Na genetskem sestanku v Leningradu je delegat iz Gandži poročal o svojih opazovanjih. Podal je poročilo o bistvu ozimnosti pri kulturnih rastlinah in o pogojih ki so potrebni za to, da prisilijo ozimne vrste posejane jeseni, že isto leto na plod, tako kakor jare. Ozimnost in jarnost je po njegovem mnenju svojevrsna zgodnja in pozna dozorelost, posebnost vegetacijske dobe rastlin in nič drugega. Ta svojstva zavise od geografskih in podnebnih razmer, ki se neprestano menjajo.

Lastnost, ki jo je odkril Lisenko, je pospešila razvoj ozimnih rastlin in jih prisilila, da so se razvijale kakor jare.

Na povratku iz Leningrada v Gandžo se je Lisenko oglasil v domači vasi, kamor je le redko prihajal.

Sklenil je spremeniti očetovo posestvo v podružnico gandžijske poskusne postaje. Hotel je dokazati, da bo poskus, ki je uspel v vroči Gandži, uspel tudi v zmernem podnebju Ukrajine. Podnebje in drugi pogoji so ugodni za nameravani poskus. Namočil je semena ozimne pšenice, jih zakopal v jamo in okrog nje nametal snega. Spomladi bi ta semena vsejali skupno z jarnimi.

Prišla je pomlad. Lisenkov oče je posejal "ozimino", ki je bila skrita pod snežnim kupom in na veliko začudenje in veselo presenečenje se je prepričal, da se pšenica razvija enako kakor jara. Vest o tem, da je na Poltavskem, v vasi Karlovki ozimna pšenica, sejana spomladi, obrodila v istem letu, se je takoj raznesla po okraju in po vsej Ukrajini. V Karlovske podružnico mladega znanstvenika

Gandžijske postaje so navalile delegacije. Starci, ki so vse življenje prebili na polju, so prihajali na kilometre daleč, da vidijo to čudo na lastne oči. Uspeh v Karlovki je Lisenka upravičeno razveselil, vendar mu je trezna misel kmalu zmanjšala navdušenje.

Dejstvo, da je ozimna pšenica, sejana spomladi, dozorela kot jara, mu ni dala miru. Doba rasti, ki je neobhodno potrebna za kalitev in dozorevanje rastline, si je rekel, se lahko spremeni v rokah eksperimentatorja. V sušnem okraju pomagati žitnicam do zorenja, čeprav za en sam dan pred sušo, pomeni rešiti žetev. Prisiliti pšenico, da hitreje dozori, je isto, kakor preprečiti njen pogin. Ni potrebno še nadalje trpeti, da bi vsejano jaro zrno zavleklo svoj razvoj, pa četudi le za en dan. Semena morajo biti vsejana s klico, rasti in se razvijati od začetka in tako izskrati pomladansko mokroto, da ne gre niti kapljica v izgubo. Doba rasti se lahko skriči.

(Dalje prihodnjije)

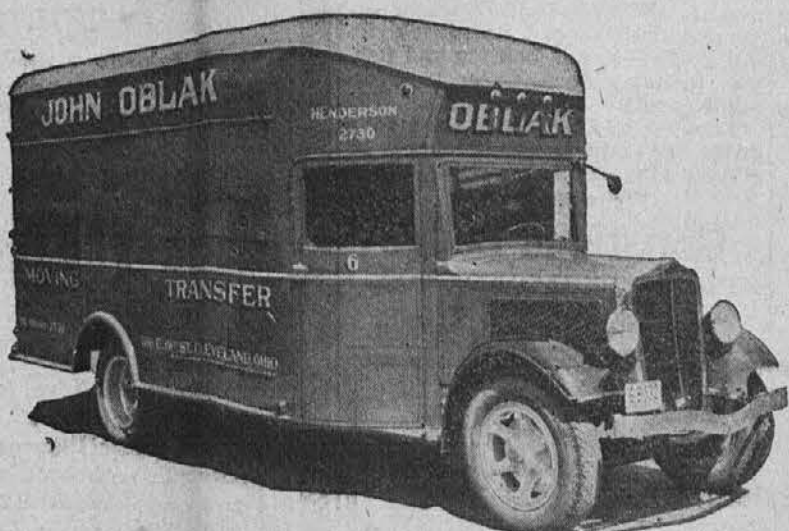
Društveni koledar

JUNJA

- 18. junija, sobota — Ples Sportsman kluba št. 1 SDZ v SND
- 19. junija, nedelja — Piknik društva Združeni bratje št. 26 SNPJ na SNPJ farmi.
- 26. junija, nedelja — Piknik društva "Cveti Noble" št. 450 SNPJ na Louis Zgoncovi farmi.
- 26. junija, nedelja — Piknik društva Vipavski raj št. 312 SNPJ na SNPJ farmi
- 26. junija, nedelja — Piknik ob 25-letnici društva Velebit št. 544 SNPJ na prostorih Doma zapadnih Slovencev, 6818 Denison Ave.

JULIJA

- 3. julija, nedelja — Desetletnica SNPJ farme
- 4. julija, nedelja — Piknik Klub društva SDD, Recher Ave. na George Kaliopi farmi, Eddy Rd.
- 4. julija, ponedeljek — Piknik društva "Loyalites" št. 590 SNPJ na SNPJ farmi
- 9. julija, sobota — Moonlight piknik krožka št. 1 Prog Slovenk na SNPJ farmi
- 10. julija, nedelja — Piknik društva Strugglers štev. 614 SNPJ na SNPJ farmi

OBLAK MOVER

Se priporoča, da ga pokličete vsak čas, podnevi ali ponoči. Delo garantirano in hitra postrežba. Obrnite se z vsem zaupanjem na vašega starega znanca

JOHN OBLAKA

1146 East 61st St. HE 2730

Put EXTRA OPPORTUNITY in Your Future

Buy an EXTRA U.S. Savings Bond DURING AMERICA'S Opportunity Drive Be a Modern Forty-Niner!

An extra Savings Bond now means extra opportunity in your future. You get four dollars at maturity for every three invested now. And there's no risk to you whatever because your Savings Bond will be fully replaced by the U. S. Treasury if lost, stolen or destroyed.

Buy your extra U. S. Savings Bond at your nearest bank or post office.

ENAKOPRAVNOST

Branko Čopić:

SANJE IN RESNICA

Za mežnarja Matjaža v Jelšovem so nastali hudi časi. Čim bolj sili v to vas nova doba s svojimi tečaji, zadrugami, posvetovanji in raznimi akcijami, tem bolj se izpodmikajo izpod Matjaževih utrjenih nog tla.

"Oh, oh, kakšne reči so to!" tarna svojemu zvestemu sobesedniku krčmarju Juriju, ki mu

vsi pravijo samo "Jazbec." "Vse se obrača proti meni. Nič ne rečem, vsa čast tej Osvobodilni fronti, naj jo vrag, če že mora biti, a da bi te nesrečne razmere šle vsaj mimo mene. Novi čas mimo mene, jaz pa mimo njega, no, in vse bi bilo v redu."

Včasih Matjažu ni bilo tako nerodno, saj je bil precej podko-

van, ker je rad prebiral knjige in se je marsičesa iz njih naučil. Posebno pa je slovel kot tolmač sanj. Imel je doma "staro stolno kolendro" in oguljene "egiptovske sanjske bukvice," v črno svinjsko usnje vezane, pa je z njimi razlagal tudi najbolj zmedene sanje zmešanih in utrujenih glav.

Recimo, da je prišel k njemu od dela umazan in oznojen siromakec, pravcat kandidat za eno-ga izmed brezimnih štirideset-tisoč mučnikov, stiskal pod pazduho rjavkasto kokoško,

prav tako beraško skromno in drobno, in ga ponižno zaprosil:

"Dragi moj Matjaž, ne zame-ri, bi mi raztolmačil moje sa-nje in mi povedal, kako in kaj."

"Bi, bi, zakaj ti pa ne bi, dasi je prav za prav grešno dejanje vtikati se v božje reči. Ker sem dober človek in ker te rad imam, ti povem vse po redu." In že je mežnar segel na polico po za-mazane bukvice in poklical že-no:

"Mica, nosi tole kokoš v kur-nik, saj vidiš, da je Drejcu ne-rodno držati jo! Oh, kje jo je še

iztaknil; tako drobna je kakor vrana!"

Pa je Dreje začel natanko in na široko pripovedovati o svo-jih sanjah.

"Veš, Matjaž, sanjalo se mi je nocoj, ti moj ljubi Bog," in tu je močič ves v skrbah globoko vzdihnil, "sanjalo se mi je, da mežnar segel na mojo njivo, kjer imam letos turščico, pa da ni pravi hudič, temveč menda nekakšen financar, pa se spravi nad-me in me strašno pogleda s tistimi peklenškimi očmi in

nahruli: 'Kje pa imaš posajen tobak, Drejče?'"

"Mene je obhajala, saj veš, zona, pa sem si mislil: 'Kako pa ta zlodej ve, da imam tobak prav na tej njivi ob potoku?'"

"Ob potoku," je ponovil ka-kor odmev.

"No, saj ni prav, kako bi rekel, ob potoku; le tako sem rekel to, samo da rečem," se je izvijal Drejče.

Matjaž pa je začel takoj nato s pobožnim licem vedeža in vi-dovitega človeka listati po bu-

kvah in je tako mimogrede vprašal:

"Pa kaj misliš, da je bil to res hudič ali samo financar?"

"Saj je vseeno," je zamahnil z roko Drejec in odkimal, "no-beden ni nič prida. Kar za oba poglej!"

Dolgo je pregledoval Matjaž po knjigi, nerazumljivo in skriv-nostno mrmral, potem pa pričel z razlaganjem:

(Dalje prihodnjije)

Naročajte, širite in čitajte "Enakopravnost!"

